

Vioxx en reclame

In nummer 13 van H&W kregen wij huisartsen, voor een wetenschappelijk tijdschrift, een snelle reactie naar aanleiding van het niet meer beschikbaar zijn van VIOXX (H&W 2004:47;614). In dit artikel lezen we tevens voorzichtig om te gaan met de andere cox-2-remmers. Beter nog: niet voor-schrijven (in dubio: abstine)! Tot mijn grote verbazing zie ik enkele blad-

zijden verder een paginagrote advertentie van Pfizer over Celebrex: kracht naast veiligheid wordt er lustig gepropagandeerd. Een adequate reactie van de industrie natuurlijk, ze hebben blijkbaar een stevige poot tussen de deur bij *Huisarts en Wetenschap*. Maar of dit nu een goed signaal is van *Huisarts en Wetenschap* aan ons, betwijfel ik. Ik betreur dan ook de plaatsing van deze advertentie. Niet alleen huisartsen moeten in hun routine van de dag

alert blijven maar mijn inziens ook redactiecommissies van bladen.

APMT Bruijs

Antwoord

Bruijs kan gerust zijn. De farmaceutische industrie heeft vooraf geen enkele inzage in wat we publiceren en heeft geen enkele vinger in de pap. Advertenties zijn – net als in de krant – geen boodschap van de redactie maar van de adverteerder.

Joost Zaat

Boeken

Neurologie

Van Ree JW, Martin JJ (redactie). *Neurologie. Serie Praktische Huisartsgeneeskunde. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 2004. 366 pagina's, € 54,60. ISBN 90-313-3752-8.*

De redactie heeft ervoor gekozen het boek in drieën te delen. In het eerste, algemene deel zetten diverse auteurs de principes van de neurologische diagnostiek uiteen. Daarnaast bieden zij een kijkje in de keuken van de neuro-epidemiologie en bespreken zij de laatste ontwikkelingen rond cerebrovasculaire accidenten. Dit deel bevat ook een beknopt overzicht van de verschillende neurochirurgische technieken. Het stuk over de diagnostiek is niet vanuit een huisartsgeneeskundig perspectief geschreven, en bevat een vrij droge opsomming van alle mogelijke neurologische tests.

Het tweede deel, met de titel *Klachten*, lijkt een meer huisartsgeneeskundig perspectief te bieden, maar dat valt bij nadere beschouwing tegen. De hoofdstukken nemen niet steeds een klacht tot onderwerp, maar vaak ook een diagnose. Multiple sclerose is bijvoorbeeld ondergebracht bij dit deel, evenals de infectieziekten. De drie hoofdstukken over hoofdpijn zijn van de hand van een neuroloog, en dat is te merken. In het eerste hoofdstuk over diagnostiek bij hoofdpijn gaan de twee casussen over zeldzaamheden, en is de diagnostiek vooral gericht op het uitsluiten, en/of aantonen daarvan. Medicatieafhankelijke hoofdpijn

staat maar in één zin genoemd, het hoofdpijndagboek komt nergens aan de orde en triptanen zijn middel van eerste keus bij migraine. Het hoofdstuk over rugpijn daarentegen gaat vooral over factoren waardoor rugpijn chronisch wordt of tegengegaan wordt. Aan de neurologische oorzaken en diagnostiek van rugpijn besteden de auteurs van het hoofdstuk geen woord. Bij het hoofdstuk over wegrakingen verwacht je een overzicht van de verschillende vormen en oorzaken van wegrakingen, maar het blijkt alleen over epilepsie te gaan. Vier hoofdstukken later bespreken de auteurs de cardiovasculaire oorzaken van bewustzijnsdaling in een apart hoofdstuk. Het hoofdstuk over licht traumatisch hoofd- en/of hersenletsel bevat helaas weinig op de huisarts toegesneden informatie. Het gepresenteerde schema is afkomstig van de eerste hulp en is maar beperkt bruikbaar in de eerste lijn. In veel hoofdstukken presenteren de auteurs wel een casus, maar ze buiten lang niet altijd die casus uit om (valkuilen in) diagnostiek en/of beleid te illustreren.

Het derde deel ten slotte gaat over de ziekte van Alzheimer, het Creutzfeldt-Jacob-syndroom, de ziekte van Parkinson, het syndroom van Guillain-Barré, ALS, myasthenia gravis en spierziekten, maar heel praktisch is de geboden informatie niet. Wel praktisch is het uitgebreide trefwoordenregister.

In mijn boekenkast staat nog steeds het vertrouwde *Klinische neurologie* van Ooster-

huis, waar ik regelmatig iets in opzoek. Dit nieuwe boek komt er wel naast te staan, maar zal waarschijnlijk niet vaak uit de kast komen.

Henriëtte van der Horst

Hoe wetenschap werkt

Theunissen B. *Diesels droom en Donders' bril. Hoe wetenschap werkt. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds, 2004. € 16,95. ISBN 90-5712-199-9.*

Eigenlijk is dit een boekje voor het algemene publiek en voor docenten algemene natuurwetenschappen. Althans, dat schrijft Bert Theunissen, hoogleraar wetenschapsgeschiedenis in Utrecht, in zijn voorwoord. Er komt maar één dokter (Donders) en twee bacteriologen (Pasteur en Fleming) in voor, maar dat doet er niet toe. Theunissen slaagt erin om aan de hand tien onderzoekers uit te leggen hoe wetenschap werkt.

In het hoofdstukje over Fleming laat Theunissen zien dat Fleming weliswaar een goed waarnemer was, maar dat anderen het effect van schimmels op bacteriegroei ook al eens hadden gezien. Fleming had geluk dat er in zijn petrischaaltje een zeldzame schimmel aan kwam waaien. Bovendien begreep hij wat hij zag, omdat het al paste in zijn kennis over de werking van lysozyme, een stofje dat de groei van onschuldige bacteriën remt. Het lukte hem echter niet om een werkzaam geneesmiddel te maken. Van 1928 tot 1940 deed hij er

niks mee. Twee andere Britse onderzoekers Florey en Chain begonnen ongeveer vanaf het begin en slaagden erin penicilline op grote schaal te produceren. Ontdekken is volgens Theunissen niet een eenmalige gebeurtenis maar een proces.

Dat je er met alleen waarnemen ook niet komt, blijkt bij het verhaal over Darwin. Het verhaal dat hij plotseling begreep hoe de evolutie in elkaar stak toen hij op de Galápagoseilanden verschillende vinken zag, blijkt pas honderd jaar later verzonnen te zijn. Zijn waarnemingen waren destijds te slordig om deze conclusie te kunnen trekken. Wetenschappers en omstanders moeten ook een beetje geloven in de betrouwbaarheid van metingen. Theunissen vertelt over de enorme problemen om de metingen van Joule over de wet van behoud van energie honderd jaar later over te doen. Alfred Diesel bleek een mooie theorie te hebben over de zuinigste motor, maar die bleek in de praktijk niet haalbaar. Techniek en ambachtelijk knutselen zijn voor wetenschappers net zo nodig als ideeën. En dan moet je, net als Donders, ook het maatschappelijk tijt een beetje naar je hand kunnen zetten, met gezag een discussie kunnen beslissen of de boel een beetje kunnen manipuleren (Pasteur).

Theunissen schreef een ontzettend leuk boekje dat ook voor huisartsen en onderzoekers op het terrein van de (huisarts)geneeskunde de moeite waard is.

Joost Zaat

Dovemansgesprek

Paulus van Bortel. *Het geweld van laatste woorden. Filosofie in de marge van de gezondheidsethiek.* Amsterdam: SUN, 2004. 399 pagina's, € 29,50. ISBN 90-5875-146-5.

Het sterkste punt van dit boek is de (hoofd)titel: *Het geweld van laatste woorden*. De auteur doelt hiermee op de vele gesprekken die ermee eindigen dat beide partijen vasthouden aan hun eigen standpunt. Dan ontstaat een 'dovemansgesprek', waarbij men niet meer naar elkaar luistert; culminerend in een gewelddadige stilte.

De kernvraag van het boek is: hoe kunnen we (gezondheidsethici) komen tot een antwoord op de vraag 'wat moet ik doen'. Van Bortel zet twee denkrichtingen in de gezondheidsethiek tegenover, en later naast elkaar. Hij stelt dat beide vormen van ethiek – de zogenaamde technische ethiek van de smalle moraal en de zogenaamde filosofische/hermeneutische ethiek van de brede moraal – niet voldoen omdat ze te weinig rekening houden met onzekerheden in menselijke aangelegenheden, met pluraliteit, onvoorspelbaarheid en onomkeerbaarheid. Hij levert kritiek op beide vormen van ethiek omdat ze het onbeheersbare beheersbaar willen maken; hetgeen nooit mogelijk is in mensenzaken. Beide stromingen spreken hun 'laatste woorden' en herkennen elkaar niet, laat staan dat ze elkaar erkennen.

In het slothoofdstuk pleit Van Bortel (sterk leunend op de filosoof Hannah Arendt) voor een nieuw gesprek tussen ethici uit beide denkrichtingen, dat plaats zou moeten vinden in het publieke domein. Daar is immers een andere gezamenlijkheid, en kan er 'herkenning van wat we in elkaar *niet kunnen herkennen*' komen (pagina 358). Het is een pleidooi om 'het tussen', de intermenselijke ruimte, beter te leren benutten, en niet steeds het laatste woord te willen hebben.

Mij verbaast het dat Van Bortel de zogeheten Zorgethiek als denkrichting niet noemt, omdat die ethiek sterk aansluit bij zijn ideeën. Auteurs als Tronto, en bij ons Van Manschot, Sevenhuijsen en Verkerk noemt hij niet. Ook filosofen als Buber en Levinas, die zoveel aandacht gaven aan de ruimte van intermenselijke relaties krijgen geen of nauwelijks aandacht.

Mijn belangrijkste bezwaar tegen dit boek is echter de ontoegankelijkheid. Het is een studeerkamerboek afkomstig uit de wijsgerige discipline, en naar mijn idee slechts voor een kleine groep (ethici, filosofen en in die disciplines geïnteresseerde anderen) interessant. Het zal de meeste (praktijkgerichte) artsen veel hoofdbreken kosten om dit te lezen. Ethiek inzake gezondheidsproblemen krijgt zeker te weinig aandacht van artsen. Helaas is dit boek niet geschikt om deze lacune enigszins op te vullen. Integendeel, het zal eerder nog meer weerstand oproepen.

Hans Lam

Verstaat ge, wat gij leest?

CWO-cursus: Kritisch lezen voor de dagelijkse praktijk

Op 1 en 2 april organiseert het CWO haar jaarlijkse scholingsweekend. Deze keer is de scholing bedoeld voor huisartsen die efficiënter om willen gaan met de informatiestroom die gevraagd of ongevraagd op hen afkomt.

Terwijl duidelijk is dat bijblijven niet mogelijk is en het doorwerken van stapeltjes bewaarde tijdschriften geen effectieve leermethode, komt het vraaggericht

lezen en leren als leermethode toch niet zo van de grond.

Huisartsen vinden het moeilijk om resultaten uit de literatuur te vertalen naar de dagelijkse praktijk. De cursus wil behulpzaam zijn bij het overbruggen van die kloof. Na de cursus kunt u met het aangeboden instrumentarium zoekresultaten schiften en bepalen wat u wel en niet leest. Tevens leert u de resultaten van

artikelen op hun waarde te schatten en te vertalen naar het eigen spreekuur. Zoals altijd werken we in kleine groepen.

Het CWO-weekend vindt plaats op 1 en 2 april (Hotel Oranjeoord in Hoog Soeren). Aanmelding kan per per fax 030-287 0668 of per e-mail evenementen@nhg-nl.org. De kosten zijn € 210. De cursus is geaccrediteerd voor 8 uur.